

THE PATERNAL AND MATERNAL IMAGE REFLECTED IN THE WORK OF WRITES: URMUZ AND GEORGE CĂLINESCU

Rebeca-Daniela Stănescu

PhD Student, National University of Science and Technology, "Politehnica" Bucharest,
University Center of Pitești

Abstract: *The work aims to bring to light the striking similarities in the lives and works of two Romanian writers, who at first glance seem to have nothing in common. The emphasis is on the paternal and maternal image that is similarly reflected, both in the life and in the work of the writers Urmuz and George Călinescu, for educational and moralizing purposes. The paternal image and the maternal image (an image to which critics have not given much importance) leave their visible mark on the lives and work of the two writers.*

The work analyzes the prose of the writer Urmuz and the novels "Enigma Otiliei" and "Cartea nunții" by George Călinescu. From the perspective of the parental image, the work explains the apparently enigmatic choice of Otilia (Pascalopol) and the "misogyny" in Urmuz's prose.

The study also presents the writers' vision of traditionalism and modernism, with their positive and negative aspects, also referring to the Bible. If George Călinescu finds a balance between the two, Urmuz presents a final generation in which both traditional and modern elements are compromised. In Urmuz's universe, society can no longer exist in its current form due to total corruption. In the Christian religion, this society, totally fallen, is the final generation in which the Lord Jesus Christ will return. The popular myth that said that the mistakes of parents are atoned for by children is also explained.

In conclusion, the work traces the paternal and maternal image in the life and work of the two writers in order to understand the profound elements of their literary creations and to learn from concrete examples. Despite the parental image that each person carries, the final choice belongs to each individual (an example is the two writers with different destinies), as one of the greatest proofs of love that God has shown to man is the gift of free will.

Keywords: *The paternal image; the maternal image; George Călinescu; Urmuz; the Bible.*

De-a lungul timpului s-a observat impactul major pe care imaginea parentală l-a avut în viața copiilor, respectiv viitorilor adulți. Ulterior, aspectele observate sunt creionate în manieră artistică, în literatura scrisă sau orală, urmând ca, la timpul potrivit, când cunoștința a crescut, cercetătorii să postuleze descoperirile clare în studii științifice, de sine stătătoare. Astfel, cercetătorii au demonstrat că imaginea paternă și maternă își pune amprenta voluntar sau involuntar, pe caracterul, valorile, formarea viitorului adult, găsindu-se explicația științifică la zicala populară: „copiii sunt oglinda părinților”.

Cu toate acestea, trebuie menționată și concluzia că, indiferent de mediu, la un moment dat, viitorii adulți vor alege pentru propria viață, însă, din nefericire, în majoritatea cazurilor (nu în toate) s-a observat că viitorii adulți tind să repete ca într-un cerc vicios greșelile părinților, până când realizează (dacă realizează) erorile ce duc spre eșec. În mentalul popular, în jurul acestui, „cerc vicios” au luat naștere numeroase mituri care pretindeau că: familia a fost blestemată, familia este sub stăpânirea farmecelor, vrăjilor, copiii poartă și plătesc greșelile părinților, există o, „karmă” nerezolvată, etc.

Oamenii de știință au oferit însă o explicație, simplă, clară, plauzibilă și în acord cu Sfânta Scriptură¹ (*Sufletul care păcatuiește, acela va muri. Fiul nu va purta nelegiuirea tatălui său, și tatăl nu va purta nelegiuirea fiului său!*²), care surprinde ideea că, voluntar sau involuntar, copiii tind să repete acțiunile părinților, prin imitație, în toate aspectele vieții, nefiind vorba despre niciun element fantastic.

¹ f. Cărțile sfinte ale Evreilor și Creștinilor: Sf. Scriptură, adică Vechiul și Noul Testament;

² Biblie, Ezechiel 18:20

Cum literatura este o oglindă fidelă a vieții oamenilor din mai multe generații, era firesc să înglobeze numeroase realități psihologice, cărora, ulterior, persoanele avizate le-au dedicat studii științifice. Ca exemple, putem lua scrierile celebre ale cunoscuților scriitori: Dostoievski³, Urmuz, George Călinescu. Dacă, în cazul lui Dostoievski, din fericire, atât cititorii de rând, cât și criticii, au observat aportul inestimabil pe care acesta l-a adus în descrierea zbuciumului sufletului omenesc⁴, despre contribuția, poate involuntară, pe care Urmuz și G. Călinescu au oferit-o lumii, în ceea ce privește psihologia umană, nu s-a vorbit încă, cel puțin nu în maniera în care cei doi sunt analizați în oglindă.

Studiați separat, criticii literari au atras atenția asupra imaginii paterne, ce i-a urmărit pe tot parcursul vieții, oglindindu-se, de altfel, și în opera lui Urmuz și G. Călinescu. În opinia mea, imaginea maternă se reflectă în viața și opera scriitorilor cu aceeași intensitate, însă, până în prezent, nu i s-a acordat suficientă atenție. Urmărind cu atenție viața și opera scriitorilor menționați am remarcat anumite similitudini izbitoare, care m-au îndemnat să analizez în paralel, doi autori total diferiți la prima vedere, spre folosul cititorilor, ce pot asimila ce e benefic și învăța din greșeli. Așadar, raportându-mă la copilăria și adolescența celor doi, se observă clar o ruptură între: copilul G. Călinescu și familia sa, copilul Demetru Dem. Demetrescu Buzău (Mitică) și familia sa, frântură reiterată, poate în mod involuntar, în creațiile lor literare.

Ambii s-au simțit respinși, neînțeleși, chiar abandonați (în cazul lui G. Călinescu) de către părinți. Nu se poate trece cu vederea peste oglindirea imaginii paterne și materne în creațiile și în viața cotidiană a celor doi. Doar câteva exemple concludente pot fi următoarele: firi timide, care căutau mereu validare exterioară și acceptare; romanul „Enigma Otiliei” se dorea a fi numit „Părinții Otiliei”; zbuciumul din „familia” lui Felix Sima și a Otiliei; zgomotul din „casa cu molii” a lui Jim Marinescu; condiția de orfan; izgonirea lui Bufty și a mamei lui de către tată, respectiv soț, „cu dispreț” în Nirvana; sechestrarea lui Ismail într-un borcan, de către propriul său tată, etc.

În altă ordine de idei, lucrarea își propune să surprindă, în oglindă, impactul pe care imaginea parentală l-a avut atât asupra scriitorilor Urmuz și George Călinescu, cât și asupra creațiilor lor literare, luând spre analiză romanele „Enigma Otiliei”, „Cartea nunții” de G. Călinescu și prozele urmuziene (*Pălnia și Stamate, Ismail și Turnavitu*). De asemenea, în lumina celor menționate, se va încerca răspunde la enigma, ce a dominat din generație în generație, mai cu seamă alegerea aparent controversată sau chiar greșită (în viziunea anumitor cititori) a Otiliei și anume Pascalopol. Totodată, se va explica de unde provine aparentul „misoginism” din scrierile urmuziene și cum trebuie înțeles.

Urmuz este cunoscutul pseudonim literar al lui Demetru Dem. Demetrescu-Buzău, (n. 17 martie 1883, Curtea de Argeș– d. 23 noiembrie 1923, București) a cărui operă „bizară” pare că prinde viață în generația actuală. Demetru Dem. Demetrescu-Buzău pe numele său real, Mitică pentru familie, Ciriviș pentru prieteni, Urmuz pentru literatură, este întâiul născut al doctorului Dimitrie Ionescu-Buzău și al Elizei Ionescu-Buzău. Acesta avea încă șase frați, dintre care cea mai strânsă legătură a menținut-o cu sora sa, Eliza, a doua născută.

Copilul Mitică era de o vioașie rar întâlnită, vesel, zglobiu, dornic și curios să cunoască dacă se putea, întreaga lume, în toată profunzimea ei. Acesta era înzestrat cu un bogat simț al umorului, semn al inteligenței, dar și cu dorința arzătoare de a-i face pe toți din jurul său să zâmbească și să fie fericiți. Din copilărie, talentul dăruit de divinitate a început să strălucească izbitor, fiind imposibil de ascuns. Astfel, Mitică, artist din fire, cânta cu măiestrie, fără să fi studiat muzica, picta, oferea o importanță deosebită fiecărui sunet, asculta muzică ore în șir, iubea arta în general. Pe lângă acestea, simțul fin al umorului, îi dădea posibilitatea de a sesiza rapid ipocrizia, falsitatea, transformând evenimentele reprobabile în

³ Fiodor Dostoievski (1821-1881) a fost unul din cei mai importanți scriitori ruși, operele sale având un efect profund și de durată asupra literaturii, filozofiei, psihologiei și teologiei secolului al XX-lea.

⁴ „Mi se spune că sunt psiholog; e fals, eu nu sunt decât un realist în sensul cel mai înalt al cuvântului: adică descriu toate abisurile sufletului omenesc”-Dostoievski

parodii bizare și unice în același timp. Până aici imaginea parentală a jucat un rol pozitiv în creșterea și educarea copilului Mitică.

Ruptura apare din păcate în adolescență, chiar dacă consecințele se văd la maturitate, așa cum le menționează Eliza Vorvoreanu: „a fost în copilărie și adolescență de o rară voieșie”. Adolescentului „i se frâng aripile” chiar în perioada în care avea nevoie cel mai mult de validare și încurajare din partea părinților. Tânărul realizează cu durere că aplecarea sa spre artă, darul său, este doar „o copilărie” în ochii adulților și trebuie să se mobilizeze pentru a urma o „meserie serioasă” în viziunea părinților, care de altfel îi doreau doar binele. În lumea distopică în care trăiau, părinții săi, mai cu seamă tatăl, voia pentru fiul său, viitorul cap al familiei, o meserie stabilă (doctor sau magistrat/judecător): „Faci dreptul, acolo poți studia serios... cartea știința e totul în viața omului.” Din acest punct, Demetru Dem. Demetrescu Buzău a început să-și ascundă talentul de părinți, care paradoxal creștea pe zi ce trece: „la apropierea unor pași autoritari ne împrăștiam ca potârnichele, mulțumindu-ne să ne spunem între noi: *Lasă-l în pace, astea sunt de-ale lui Mitică, miticiene!*”/ „Urmuz cânta la pian pe apucate, cu teama de a nu auzi pașii tatălui.”

Fiind frate mai mare, autoritatea părintească se revărsa asupra lui cu o greutate mai mare decât asupra celorlalți frați, întrucât el urma să fie „stâlpul familiei”, aspect care s-a îndeplinit din nefericire mai târziu, după moartea tatălui. În fapt, nu neapărat îndreptarea pe termen scurt spre o meserie „serioasă” era problema, ci faptul că părinții săi considerau înclinația sa spre artă, o copilărie, un aspect care nu contează și pe care nu trebuie să-l fructifice niciodată („Ia cartea și învață, n-oi fi vrând s-ajungi lăutar!”). Urmuz iubea să învețe, adora literatura, astronomia, fiind fascinat de romanele lui Jules Verne⁵, de stele, etc. Pasiunea lui pentru învățătură se obsevă mai târziu în scrierile sale unice, care depășeau cu mult societatea în care trăia, fiind un adevărat scriitor vizionar, premergător. Opera sa „prinde viață” în generația actuală, unde tehnologia este într-o dezvoltare continuă.

În adolescență, apar primele semnale că s-a produs o frântură în legătura dintre Demetru și părinți, cu privier la alegerea meseriei sale. Adolescentul, din respect pentru părinții săi, tinde să fie: închis, timid, preocupat de „ce spune lumea”, cu o teamă excesivă de a nu supăra. Aceste coportamente indică faptul că imaginea paternă și-a pus amprenta negativ asupra adolescentului. Psihologii au postulat că, pentru copil, tatăl reprezintă imaginea autorității. Astfel, o relație deficitară cu tatăl, va aduce cu sine probleme în raport cu toți indivizii percepuți ca autoritate. Mai exact, în funcție de temperament, care este înnăscut, viitorul adult, fie va tinde să fie excesiv de timid, fie agresiv, fie pasiv-agresiv. De asemenea, persoana în cauză va avea o nesiguranță peste limită și va căuta mereu în exterior validarea.

O întâmplare care poate surprinde impactul negativ al imaginii paterne este năzbâția „capului de rățoi” redată de George Ciprian⁶, colegul de liceu și prietenul lui Urmuz. Deși, la o primă vedere, întâmplarea pare o acțiune de adolescent rebel, Mitică e nevoit să-și facă dreptate, într-un mod nu tocmai potrivit, pentru că e posibil să fi considerat că nu va găsi înțelegere de la părinți.

Una dintre aspectele pozitive ale imaginii parentale, reflectate pe tot parcursul vieții lui Demetru Dem. Demetrescu Buzău, este educația excepțională și dragostea pentru om în general: „Deși iubea pe om și-l respecta- fiind extrem de politico din fire- râdea totuși de înconștiența celor care trăiesc imitând pe alții.” Urmuz satiriza întotdeauna fapta, nu omul, aspect din care ar trebui să învățăm, în generația actuală.

Imaginea maternă se oglindește în viața adolescentului și adultului Urmuz cu aceeași intensitate, dar într-un mod diferit. Astfel, deși îl iubea foarte mult și conștientiza valoarea inestimabilă pe care o avea, mama sa nu l-a putut înțelege și susține în visurile sale. Din spusele Elizei Vorvoreanu, mama lui Urmuz nu l-a încurajat niciodată, a rămas pasivă, în ciuda faptului că ea însăși era pasionată de artă, fiind o foarte bună cântăreață la pian: „Și, curios: mama, deși pianistă desăvârșită, nu l-a încurajat.” Decizia

⁵ Jules Verne (1828- 1905) a fost un scriitor francez și un precursor al literaturii științifico-fantastice.

⁶ George Ciprian (1883- 1968) a fost un actor, dramaturg și om de teatru român, considerat un precursor al teatrului absurd și cunoscut mai ales ca autor al comediei Omul cu mârțoaga și *Capul de rățoi*.

greu de înțeles a mamei poate izvorî din adolescența acesteia, când și ea, forțată de împrejurări, a les să renunțe la visul ei, pentru a se dedica familiei. În maniera aceasta se repetă aceste „cercuri vicioase” despre care vorbeam la incipitul lucrării. Cu toate acestea, la un moment dat, decizia finală revine individului în cauză, Eliza Vorvoreanu reușind să se împlinească pe toate planurile.

Dacă imaginea paternă este asociată cu autoritatea, imaginea maternă este asociată în mintea copilului cu respectul de sine, grija pentru propria persoană. Astfel, în maturitate, se observă o ușoară îndoială în viața omului Demetru Dem. Demetrescu Buzău, observată de Tudor Arghezi: „Se scula în toiul nopții și trimitea o scrisoare foarte urgentă, ca să mai întrebe dacă virgula de după un *că* nu ar fi mai bine să fie trecută înainte. L-am descoperit noaptea împrejurul casei, sfios, neliniștit, timorat sau în transe de speranțe, dacă se găsește sau nu un miez în proza lui, dacă nu cumva e vorba de o eroare; îndemnându-mă când să o public, când să o distrug.” Pentru opera urmuziană însă, această „îndoială” și grijă excesivă la detalii a adus mari beneficii. Cu respect, grijă și timiditate se adresa și în scrisorile adresate acelei „doamne” misterioase.

Această pasivitate a mamei (în ceea ce privește susținerea în cariera visată) este surprinsă ulterior de scriitor, artistic, în conturarea personajelor feminine din proza sa. De menționat este că, în cazul lui Urmuz, părinții l-au iubit foarte mult și s-au străduit din toate puterile să-i ofere tot ce e mai bun, doar că, la acel moment, nu au avut altă viziune cu privire la cariera sa artistică.

Moartea tatălui, slujba de grefier, au afectat puternic psihicul lui Urmuz, voioșia începând să pălească din viața sa: „Urmuz-grefier!... două noțiuni ce nu se împacă. Își dădea seama că și-a ratat viața, și aceasta datorită ascultării oarbe față de părinți sau, poate, în parte, și lipsei lui de voință, timidității lui, fricii de opinia publică. Era, poate, târziu: ochii lui verzi-căprui nu mai râdeau. Uitaseră de ghidușii și glume.”⁷

Cu toate acestea, pentru menirea lui Demetru Dem. Demetrescu Buzău, nu era prea târziu, pentru că în 1922, Tudor Arghezi, cel care îi oferă și pseudonimul Urmuz, îl descoperă, îl încurajează ca un adevărat mentor și îi tipărește o parte din scrierile sale în *Cugetul românesc*.

Când toate lucrurile păreau că se aranjează benefic în viața scriitorului, pe 23 noiembrie 1923, probabil într-un moment de tristețe, se crede că acesta a luat o decizie radicală, greșită, curmându-și viața, încălcând porunca Biblică⁸. Dacă viața omului Demetru Dem. Demetrescu Buzău a luat sfârșit, opera lui Urmuz prinde viață, ajungând până în generația actuală, pentru care pare că a fost creată. După tragicul eveniment, Sașa Pană⁹ recuperează opera urmuziană, plină de semnificații profunde, de la mama lui îndurerată, pagini scrise și rescrise, care înglobează printre multe alte aspecte importante și imaginea parentală, despre care vom vorbi în continuare. Chiar dacă, Eliza Vorvoreanu, sora lui Urmuz, a menționat că scrierile acestuia au fost întocmite când Mitică era plin de voioșie, analizate atent, printre numeroasele teme valorificate cu genialitate, opera ascunde și impactul negativ pe care imaginea maternă și paternă îl are asupra omului în general. Se spune că, nu trebuie pus semnul egal între viața scriitorului și creația sa, însă putem lua în calcul, cel puțin relația de complementaritate, pentru că omul este subiectiv și de cele mai multe ori, involuntar, starea interioară se reflectă în exterior, în cazul de față, în proza urmuziană.

În „Pâlnia și Stamate” oglindirea imaginii parentale negative este evidentă, de la decorul întunecat și până la țărâșul de care „era legată întreaga familie Stamate”. Descrierea minuțioasă și atenția deosebită la fiecare detaliu, din capitolul I, pot fi asemănate cu stilul lui G. Călinescu. De asemenea, claritatea, ordonarea și atenția pentru textul în sine îl apropie pe Urmuz, din acest punct de vedere, de

⁷ Eliza Vorvoreanu

⁸ „Să nu ucizi”-Exodul 20:13

⁹ Sașa Pană(8 august 1902- 22 august 1981), pseudonimul literar al lui Alexandru Binder, a fost un scriitor evreu român, prezent în literatura română de avangardă din prima jumătate a secolului al XX-lea.

criticul literar, și de clasicism¹⁰. Cu siguranță, cititorul își amintește de expozițiunea plină de semnificație din romanele: „Enigma Otiliei” și „Cartea nunții” cu oglindire în final.

Apartamentul bine aerisit, „salonul somptuos”, „biblioteca” pot surprinde, în opinia mea, pe lângă multe alte semnificații, în mod simbolic, potențialul mare al copilului Urmuz, pasiunea acestuia pentru cunoaștere în general. Întunericul dens care pătrunde întreg decorul, lipsa luminii pot reprezenta piedicile pe care tânărul scriitor le-a avut în alegerea carierei sale, „Trebuiește însă reținut că această cameră, vecinic pătrunsă de întuneric, nu are nici uși, nici ferestre și nu comunică cu lumea dinafară...”. Camera poate fi un simbol pentru suflet. În ciuda faptului că făcea parte dintr-o familie iubitoare, educată, cu potențial, într-o perioadă a vieții, Urmuz s-a simțit constrâns, „legat”, neînțeleș, neîncurajat în a-și îndeplini visul.

Capitolul al doilea continuă cu descrierea fizică și morală a membrilor familiei, în centru fiind protagonistul Stamate, care în manieră simbolică îl poate reprezenta pe adultul Urmuz, în ipostaza de grefier: „Acest om demn, unsuros și de formă aproape eliptică, din cauza nervozității excesive la care a ajuns de pe urma ocupațiilor ce le avea în consiliul comunal...”. Așadar, din cauza meseriei „serioase” pe care a practicat-o, starea de bine a scriitorului era afectată. Este de notorietate că Urmuz a devenit „capul familiei”, după moartea tatălui său, ajutându-și frații și mama. Această imagine este redată artistic și în scrierea sa: „...fiind silit chiar să facă armata când era abia în vârstă de un an, numai ca să poată ajuta, cât de curând, pe doi frațiori nevoiași ai săi...”.

Înainte de a analiza capitolul III doresc să cercetăm cum se oglindește imaginea maternă în scrierea lui Urmuz, acesta fiind acuzat de multe ori, de misoginism. Privit atent, în creația urmuziană, femeia nu este nici „apreciată”, nici „denigrată” ci pur și simplu pasivă, fără să aibă vreo opinie (bună sau rea), fără să aibă acțiuni (pozitive sau negative). Personajul feminin este pasiv, supus total unei culturi neînțeleșe, pentru că „așa se face” sau „ca să intre în rândul lumii”. Astfel trebuie înțeles acest aparent „misoginism”, personajele feminine putând fi și o proiecție a imaginii mamei din copilărie și adolescență. „Pâlnia” este un alt exemplu concludent de personaj feminin, ea neputând vorbi, acționa, ci doar exista. Sunt menționate două categorii de personaje feminine: femeia soție și femeia desfrânată (sirena).

În capitolul III se observă dorința de evadare a protagonistului și bucuria de a-și atinge scopul cristalizată prin tăierea legăturilor: „Stamate începu să-și taie în fiecare noapte, cu foarfeca, legăturile ce îl țineau atașat de țărș și, spre a putea da frâu liber dragostei sale nețărșuite...”. „Nirvana” simbolizează lumea ideală pe care scriitorul și-ar fi dorit-o cu pasiune, o lume în care se putea dedica artei: „Să fii creat ca puterea ta de muncă s-o închini agonisirii hranei zilnice, să-ți irosești timpul destinat vieții pentru menținerea trupului supus morții. Ar fi trebuit ca tot ceea ce ți s-a dat mai bun, mai frumos – viața – să fie sortită făuririi operelor de artă”.

Capitolul IV oglindește crezul lui Urmuz din perioada maturității și anume că, în lumea actuală, fericirea este doar o himeră de neatins, o „Fata Morgana”: „Fericirile mari sunt totdeauna de scurtă durată...”. Soția lui Stamate și fiul său sunt aruncați în Nirvana „cu dispreț”, chiar de către protagonist: „Mai întâi își îmbrățișă soția devotată și, după ce-i dădu în degrabă o vopsea, o cusu într-un sac impermeabil, în scopul de a păstra mai departe, intactă, tradițiunea culturală a familiei”, demonstrându-se încă o dată impactul negativ al imaginii parentale (unde tatăl e autoritar și mama pasivă).

Finalitatea personajului Stamate care, „aleargă și astăzi nebun, micșorându-și mereu volumul” demonstrează lipsa oricărei speranțe, lipsa sensului și a credinței în Dumnezeu, aspecte dominante din păcate, la un moment dat, și în viața lui Urmuz.

Imaginea parentală se regăsește și în „Ismail și Turnavitu”, de altfel în toată scrierea urmuziană. Arhetipul tatălui autoritar și arhetipul mamei pasive pare că domnesc în opera lui Urmuz.

¹⁰ Clasicismul este un curent literar-artistic, având centrul de iradiere în Franța, ale cărui principii au orientat creația artistică europeană între secolele al XVII-lea și al XVIII-lea.

Din iubire, dorința de a-și proteja fiul, tatăl lui Ismaïl îl sechestrează într-un borcan. Urmuz utilizează expresii din câmpul lexical al cuvântului „iubire” în relație cu tatăl, din dorința de a potența că „tatăl” a avut cele mai bune intenții, în ciuda rezultatelor nefericite: „iubitul său tată”, „din prea multă dragoste părintească”. De asemenea, motivul evadării este întâlnit excesiv în „paginile bizare”, însă finalitatea personajelor este întotdeauna tragică. Se remarcă și inexistența mamei din opera „Ismaïl și Turnavitu”, fapt ce sugerează încă o dată pasivitatea.

În cele din urmă, analizând în paralel viața și opera lui Urmuz, se observă cum imaginea paternă și maternă se reflectă ca într-o oglindă în opera acestuia. Din nefericire și finalitatea tragică a personajelor se oglindește în viața scriitorului.

În continuare vom analiza reflexia imaginii parentale în viața și opera lui G. Călinescu pentru a evidenția numeroasele similitudini dintre cei doi scriitori cu destine diferite și pentru a învăța din greșeli.

Marele scriitor George Călinescu (1899- 1965) a avut, asemenea lui Urmuz, o viață demnă de cunoscut și cercetat, mai ales datorită faptului că romanele sale descriu numeroase aspecte desprinse din viața personală sau profesională a scriitorului. George Călinescu este apropiat de personajele sale, în unele cazuri identificându-se cu acestea în mod direct sau indirect (Felix, Jim, chiar și Pascalopol). Astfel, și în cazul lui George Călinescu atât viața, cât și opera trebuie cunoscute, întrucât cele două se află în relație de complementaritate.

În seara zilei de 19 iunie, anul 1899, la ora 19:55, s-a născut George Călinescu, trecut în certificatul de naștere cu prenumele Gheorghe și numele de fată al mamei, Vișan, tatăl fiind oficial necunoscut. Maria Vișa este născută pe 14 mai 1874, fiind fiica domnului Marin Vișa și a doamnei Dumitra, amândoi țărani agricultori, din comuna Dobroteasa, județul Olt. Aceasta a avut un frate care odată devenit stăpân al gospodăriei a devenit foarte violent atât cu Maria, sora sa, cât și cu soția sa. Din cauza comportamentului abuziv al acestuia, Maria și cumnata sa au trecut Oltul cu ajutorul unei plute improvizate spre stația Zăvideni, de pe malul drept al râului. Acestea au luat primul tren și au ajuns în Gara de Nord. Acolo, cele două îl întâlnesc pe Constantin Călinescu, ce avea nevoie de o menajeră. Cum Maria Vișa era frumoasă și nu părea să aibă mai mult de 19 ani, deși avea 24, Constantin Călinescu o angajează ca menajeră, numind-o Marița.

Constantin Călinescu, funcționar la C.F.R. locuia cu soția sa Maria și cu surorile acesteia. Viața familiei Călinescu se schimbă, din momentul în care Tache Căpitănescu, singurul cumnat al lui Constantin Călinescu, funcționar la C.F.R. este atras de Marița. Tânăra menajeră rămâne însărcinată și ascunde sarcina, atât cât poate. Când sarcina nu a mai putut fi ascunsă a început scandalul. Din fericire, Maria Călinescu sugerează soțului său să crească ei băiatul, deoarece aceasta își dorea foarte mult copii, însă nu a putut să-i aibă. Astfel, Maria și Constantin Călinescu devin părinții copilului, iar Marița și-a păstrat meseria de menajeră.

Tache Căpitănescu nu s-a interesat niciodată de nevoile copilului, fiind rece față de el până la finalul vieții. Deși privat de afecțiune, atât Maria Călinescu cât și Constantin Călinescu au insistat ca tânărul băiat să aibă parte de educație și să-și continue studiile. Constantin Călinescu i-a oferit tânărului primul abecedar și înainte de a se stinge din viață a insistat ca micul Călinescu să-și continue studiile. Astfel, Costache Giurgiuveanu îl poate simboliza pe tatăl adoptiv Constantin Călinescu, care își iubește copiii, dar în *felul lui*.

Copilul Călinescu a fost privat de dragostea părinților întrucât Marița avea foarte multă treabă în casă, iar Maria Călinescu nu-i oferea suficientă atenție. Paradoxul este că tânărul Călinescu locuia atât cu mama naturală, cât și cu cea adoptivă, însă nu primea atenția și afecțiunea necesară de la niciun membru din familie. Cu toate acestea, copilul Călinescu nu a cunoscut invidia și ura, după cum însuși scriitorul mărturisește la maturitate: „Îmi aduc foarte bine aminte de copilărie și știu că n-am cunoscut gelozia, invidia, ura. Niciodată n-am suferit că n-aveam ceea ce primeau alții, nu am devenit palid de izbînzile altora, de bucuriile lor”. Toate aceste realități vor fi oglinдите ulterior în opera sa.

Privind în paralel viețile celor doi scriitori Urmuz și G. Călinescu se pot observa cu ușurință similitudinile izbitoare. Situațiile paradoxale par să domine în viețile amândurora. La un moment dat, asemenea lui Urmuz, G. Călinescu își pierde atât tatăl biologic, cât și tatăl vitreg și în ciuda faptului că ambii l-au tratat cu răceală, Călinescu este profund afectat.

Imaginea paternă negativă își pune amprenta (la fel ca în cazul lui Urmuz) pe relația acestuia cu „autoritatea”, devenind o fire foarte timidă, dar, care atunci când se simțea nedreptățit sau respins „exploda”. De anii copilăriei, George Călinescu nu-și aduce aminte cu plăcere. Atmosfera apăsătoare și atitudinea cârtitoare, nemulțumitoare întâlnită în copilăria lui Călinescu este portretizată în „casa cu molii” și în relația dintre membrii familiei Tulea și Giurgiuveanu.

În toamna anului 1914, G. Călinescu s-a înscris la Liceul „Gheorghe Lazăr” din București, având toată gama de note. Unul dintre scriitorii preferați era Jules Verne, aidoma lui Urmuz. Imaginea maternă negativă se oglindește în viața tânărului Călinescu având tendința de a fi nesigur. În tinerețe era vizibil afectat când cineva îi critica ideile, însă la maturitate a început să și le apere cu îndârjire.

Un lucru mai puțin cunoscut despre tânărul Călinescu, care-l apropie și mai mult de Urmuz, este talentul său la muzică. Acesta se remarcă la liceu, atât prin voce, cât și prin măiestria cu care cânta la vioară. Astfel, tânărul a obținut mai multe medii de 10 la muzică. G. Călinescu a cântat atât în corul bisericii, cât și în corul școlii, fiind sopran. Acesta era foarte talentat și nu cânta pentru bani, ci pentru că muzica era dragă sufletului său: „Clopotul bisericii cânta neconținut... Era noaptea Învierii și în curând la bagheta dirijorului proclamam subțire: Christos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând...”. Ajuns la maturitate, G. Călinescu susține introducerea religiei creștine în școli și citirea Bibliei, din care scriitorul utilizează numeroase versete în romanele sale.

Lipsit de afecțiunea părintească, G. Călinescu simțea nevoia de protecție pentru a evolua și căuta conștient, sau inconștient o repetare a relației dintre tată și fiu, o personalitate pe care să o admire, să o respecte și să-i îndrume pașii în viață. Din fericire, în perioada Facultății G. Călinescu a găsit persoanele potrivite pentru a-i călăuzi pașii și pentru a-l ajuta „să zboare”. În vara anului 1919, Călinescu îl întâlnește pe profesorul de italiană Ramiro Ortiz, care îi creionează drumul în viață. Pentru prima dată, tânărul Călinescu se simte apreciat, iubit și susținut: „Tot ce am învățat la Universitate, de la d-l Ortiz am învățat.” De asemenea, profesorul Ramiro Ortiz, l-a apreciat sincer pe tânărul Călinescu: „țin la dumneata și te iubesc mult, fiindcă ești cel mai bun dintre studenții mei și acela în care îmi recunosc toate tendințele mele, care sînt și istorice și critice, și profesionale.”

Un alt mentor cu un rol important în formarea scriitorului George Călinescu este V. Pârvan, directorul Școlii Române din Roma. Acesta a contribuit la modelarea gândirii civile călinesciene și a fost un „erou intelectual” pentru viitorul scriitor. Cei doi mentori au avut un impact decisiv în formarea lui Călinescu: „Taina îmi e de fapt simpatia neîndoieală a acestor oameni severi. Dragostea lor m-a înconjurat întotdeauna cu o aureolă de flăcără toată viața.” Tot în Facultate, G. Călinescu începe să scrie.

George Călinescu a fost căsătorit o singură dată, având o poveste foarte frumoasă de dragoste, cu viitoarea sa soție, Alice Elisabeta Trifu. O parte din povestea unică de dragoste este reliefată în operele sale, atât în *Enigma Otiliei*, cât și în *Cartea nunții*. Momentul în care cei doi s-au întâlnit a fost parcă rupt din poveste. Aparenta întâmplare a făcut ca domnul Călinescu, deja profesor, să-și piardă ceasul. Acesta era împreună cu domnul I. Valerian, directorul *Vieții literare*. În timp ce aceștia încercau să găsească ceasul pierdut, două tinere absolvente de liceu au trecut pe lângă dânsii, prietena Elisabetei Trifu exclamând copilărește: „Uite-l pe domnu' Valeriu”. Cele două prietene s-au oferit să-i ajute pe domni să caute ceasul „Omega” cumpărat din străinătate al domnului Călinescu. Cu toții au început să caute obiectul printre frunzele castanilor arse de soarele de toamnă. Buclucașul ceas parcă intrase în pământ. Acesta nu a mai fost găsit, însă cei doi distinși domni au invitat tinerele fete la bufet.

Pierderea ceasului parcă a fost un semn trimis de la Dumnezeu pentru ca G. Călinescu și Alice să-și lege destinele. Ceasul, un simbol al timpului sau al vieții a fost un semn trimis de divinitate, neobservat atunci de cei doi, ce prevestea unirea vieții tinerilor. După căsătorie, susținut în totalitate de Alice, G.

Călinescu scrie și mai mult, dezvoltându-se în toate direcțiile literare. Acesta o ia pe soția sa cu el, atunci când pleacă din oraș pentru a predă la Universitate (București sau Iași). Relația dintre cei doi rămâne frumoasă și specială pe tot parcursul vieții, scriitorul ducând-o pe Alice în fiecare an, în excursie la mare sau la munte.

Un lucru interesant și unic este modalitatea prin care Călinescu se regăsește în personajele sale, poate că acest fapt dă atâta farmec și viață personajelor călinesciene. Astfel, dacă în tinerețe, marele scriitor se regăsește în personajele Felix Sima și Jim Marinescu, în a doua parte a vieții, Călinescu se identifică cu Pascalopol, atât în comportament, cât și în gândire și eleganță. Un detaliu unic este acela că, inclusiv locuințele personajelor se aseamănă cu cele din viața reală a scriitorului. În tinerețe G. Călinescu nu pune accent pe locuință și se muta des, exact ca Felix și Jim, la maturitate însă, își construiește o casă unică, personalizată, ce duce cu gândul la moșioara lui Pascalopol. O ființă specială din viața scriitorului este și cățelul său credincios, Fofează, singura ființă după care Călinescu a plâns când s-a stins din viață de bătrânețe, chiar pe pieptul scriitorului, luându-și rămas bun.

Vineri, pe 12 martie 1965, la ora trei și jumătate, marele scriitor se stinge din viață, sub privirile medicului de gardă. Acesta a trecut la Domnul, împlinit și împăcat. Întrebată dacă regretă ceva din căsătoria cu G. Călinescu, Elisabeta Călinescu a răspuns ferm că nu regretă absolut nimic. Cei doi nu au avut copii.

Observând viața lui G. Călinescu se remarcă faptul că, deși imaginea parentală negativă se oglindește în acțiunile scriitorului, la un moment dat, spre deosebire de Urmuz, se produce o schimbare. Împlinirea lui Călinescu pare să vină din relația bună cu divinitatea și din relația optimă cu ceilalți, aspect care în psihologie a fost postulat prin *Studiul Harvard privind Dezvoltarea Adulților*.

Dacă am surprins reflexia imaginii parentale din viața lui G. Călinescu, ne vom îndrepta și spre oglindirea acesteia în opera sa. Asemănarea dintre romanele scriitorului George Călinescu și viața tânărului Călinescu este izbitoare, similar cazului urmuzian. Astfel, Felix din *Enigma Otiliei* și Jim din *Cartea nunții* îl portretizează în mare măsură pe tânărul Călinescu, un băiat inteligent, lipsit de dragostea părinților, dornic să învețe și să-și întemeieze o familie și o carieră.

De remarcat este titlul „Părinții Otiliei” pe care George Călinescu dorea să-l dea romanului, cunoscut astăzi sub titlul *Enigma Otiliei*. Cum însuși scriitorul, deși lipsit de afecțiune, a avut în preajma sa mulți părinți (naturali, adoptivi și mentori) formându-l, tot așa, personajul său, Otilia este înconjurată de „mai mulți părinți” (naturali, adoptivi și mentori), educând-o direct sau indirect.

Tânărul Călinescu și mai târziu personajele sale intelectuale (Felix, Jim, Pascalopol chiar și Otilia, Vera), în ciuda faptului că nu beneficiază de atenția și afecțiunea părinților, cu toții sunt iubiți și ajutați de părinți (naturali sau adoptivi), dar *în felul lor*. Ceea ce se regăsește în operele călinesciene este *drama parentală*, din cauza faptului că tânărul Călinescu a fost respins de tatăl său biologic (care a sfârșit sinucigându-se, în urma unui conflict neelucidat de la serviciu, cu ofițerii trupelor de ocupație), de tatăl său adoptiv, de mama sa biologică și cea adoptivă. Cu toate acestea trebuie admirată atitudinea luptătoare, plină de speranță a personajelor și a creatorului lor. În ciuda tuturor dificultăților, G. Călinescu a reușit să mențină echilibrul și să aleagă binele.

Operele scriitorului sunt de o mare importanță deoarece expun în detaliu cititorului atât avantajele cât și dezavantajele urbanismului și ruralismului, pentru a putea alege ce este bun, corecta ce este de îndreptat și respinge aspectele negative. Așadar, George Călinescu nu ascunde lacunele mentalității tradiționaliste întâlnite în „casa cu molii” sau în incinta familiei Tulea, dar nici lacunele modernității prezente în caracterul lui Stănică Rațiu și în anturajul acestuia.

Universul călinescian ideal surprinde împletirea grațioasă dintre elementele benefice din tradiționalism (credință, moralitate, onoare, noblete) și elementele pozitive din modernism (intelectualizare, civilizare, simț estetic, dezvoltare pe toate planurile). Acest univers ideal este reliefat prin personajele Jim Marinescu și Vera Policrat din *Cartea nunții*, ce se remarcă prin respectarea Bibliei, în ceea ce privește puritatea căsătoriei. Universul urmuzian este diferit, întrucât surprinde ultimul grad

de degradare umană, în Biblie, acesta fiind timpul reîntorcerii Domnului Iisus. Este posibil ca spiritul vizionar al scriitorului să izvorască de pe vremea când mama sa îi citea seara din Sfânta Scriptură.

În lumina informațiilor prezentate cu privire la imaginea parentală vom explica că alegerea Otiliei nu a fost deloc enigmatică, copilărească, ci firească. Astfel, pentru Otilia, imaginea tatălui a fost oferită de Costache Giurgiuveanu, un domn matur, care în ciuda defectelor sale, ar fi făcut orice pentru „fata lui”. În căsătorie, fata va căuta întotdeauna, încoștient, imaginea tatălui ei în viitorul soț. Așadar, în Felix (băiat tânăr), Otilia nu găsea imaginea matură a lui Moș Costache și nu se simțea în siguranță, dar, în Pascalopol, nu doar că-l regăsea încoștient pe „papa”, dar era o variantă mult mai bună. Problemele pe care fetele din familia Tulea le întâmpină în relații sunt tot din cauza imaginii paterne.

Condiția personajului Otilia duce cu gândul la *povestea Cenușăresei*, care în ciuda condiției vitrege, mulțumită sufletului bun și multiplelor calități ajunge să trăiască viața visată. Totodată, prin dezinvoltură, Otilia amintește de personajul Olguța din *La Medeleni* de Ionel Teodoreanu. Otilia Mărculescu este un personaj admirabil și un model pentru generația actuală, întrucât ea nu se grăbește să crească, bucurându-se cât mai mult de copilărie. Dacă în zilele actuale, tinerele fete au tendința de a se maturiza rapid, Otilia impresionează tocmai prin dorința de a rămâne cât mai mult timp copil.

Otilia nu ține dușmănie, nu judecă dorindu-le bine tuturor celor care interacționează cu ea. De aici izvorăște și autoritatea Otiliei, niciun membru al familiei neîndrăznind s-o înfrunte direct: „Otilia părea că „știe multe” și intimidă pe bărbați, iritând pe femei, care în genere dușmănesc pe orice femeie independentă față de bărbat. Moș Costache, Pascalopol, Stănică, Felix însuși n-ar fi îndrăznit să contrarieze pe Otilia.” Este așa cum o caracterizează Stănică Rațiu, care prevedea că tânăra va avea un viitor strălucit: „Aș! Otilia nu e ranchiunoasă.”.

Consider că, Otilia nu este un personaj enigmatic în sine, aparenta enigmă izvorând din percepția pe care celelalte personaje o au cu privire la ea. Astfel, pentru membrii clanului Tulea, tânăra este o enigmă, deoarece în ciuda condiției vitrege, ea le este superioară pe toate planurile, exact ca în *Cenușereasa*. Pentru Felix, Otilia devine o enigmă din momentul în care aceasta nu-i inspiră siguranța unui viitor împreună, iar pentru Pascalopol, enigma tinerei pornește din etalonul feminin și din capriciile feminității. Cum Pascalopol a fost ajutorul vital al Otiliei, lăsându-i întotdeauna libertatea, aceasta a fost ajutorul vital în dezvoltarea lui Felix, la un moment dat lăsându-l să-și urmeze cariera. Otilia a fost ca un părinte iubitor pentru Felix. Când tânărul a pășit în casa tutorelui său era complet dezorientat, neinițiat. Fără ajutorul Otiliei și în extenso al lui Pascalopol (de dragul Otiliei), Felix nu ar fi ajuns niciodată doctor, fiind descurajat atât de Giurgiuveanu, cât și de membrii familiei Tulea.

Astfel, ceea ce Pascalopol a fost pentru Otilia, Otilia a fost pentru Felix. Mulțumită Otiliei, Felix s-a concentrat pe studiu: „Viața i se păru plină de sens și se aruncă cu voluptate în studiu.” Otilia l-a iubit sincer pe Felix și niciodată nu s-a jucat cu sentimentele lui. Din momentul în care acesta i-a propus să-și întemeieze o familie cu el, tânăra a început să analizeze cu maturitate decizia pe care urma să o ia. Otilia nu a luat o decizie pripită, ci a ales după un proces lung de gândire, care a ținut până la finalul romanului.

Pentru a înțelege că tânăra a făcut o alegere corectă, trebuie analizat primul roman al scriitorului, *Cartea nunții*, întrucât în el se regăsesc embrionar toate celelate opere literare. Astfel, Otilia pentru Felix, ar fi fost ca Dora, Lola, Medy pentru Jim. Cele patru tinere reprezintă tipul de femeie liberă și independentă, care nu s-ar potrivi niciodată cu un temperament ca al lui Felix sau Jim: „Un ambițios e puțin egoist, orice ai zice, și vrea să facă din femeie o icoană pentru uzul său personal.”

Exact ca Jim, Felix încearcă să o modeleze pe Otilia după temperamentul său autoritar, să o facă proprietatea lui, însă acest lucru nu este posibil. Faptul că Otilia a făcut cea mai bună alegere este potențat și de către narator, atât prin intervențiile sale, cât și prin afirmațiile lui Pascalopol: „Pascalopol pătrunsese foarte bine sufletul Otiliei, fiindcă cunoscuse și pe mamă-sa”.

Din afirmațiile moșierului, cititorul înțelege că Otilia este potrivită pentru Pascalopol, cum Vera era perfectă pentru temperamentul lui Jim. Pascalopol nu dorește să o schimbe pe Otilia, pentru el, ea fiind perfectă: „Dacă Dumnezeu mi-ar fi dat libertatea să-mi fac femeia cum vreau eu, aș fi făcut-o ca pe

domnișoara Otilia, și poate că nu mă înșel când afirm că și ea mă iubește pe mine./Pe domnișoara Otilia eu o cunosc bine. E ca o rândunică: închisă în colivie moare.”

Otilia, de asemenea, meditează mult la decizia pe care trebuie să o ia: „Singură, Otilia medită mult la Felix, și-și repetă pentru ea argumentul. Îl iubea, într-adevăr pe tânăr. Totuși, simțea că Felix nu era pentru ea.” Aceasta înțelege că Felix nu era potrivit pentru ea, întrucât tânăra dorea în continuare să fie alintată, ocrotită, liberă și tratată ca o domnișoară: „Oricât de independentă aș fi, ca fată, simt nevoia unei ocrotiri...tu ești fără experiență...avem nevoie de un prieten mai în vârstă, cum e Pascalopol./ ...vreau să mi se mai zică domnișoară...să mi se dea ciocolată...”.

După mai multe dialoguri cu Felix, Otilia ia în sfârșit alegerea finală pe care i-o transmite lui Felix printr-o scrisoare: „Cine a fost în stare de atâta stăpânire e capabil să învingă și o dragoste nepotrivită pentru marele lui viitor”.

Prin această despărțire, Otilia joacă ultimul rol în maturizarea și dezvoltarea lui Felix Sima. Faptul că Felix nu a încercat să o mai caute pe Otilia, demonstrează că viața tânărului a putut continua firesc și fără ea. Totodată, reacția lui Felix din final, atunci când nu o mai recunoaște pe Otilia în poză, demonstrează încă o dată că tânăra a făcut alegerea corectă. De Pascalopol, însă, Otilia nu s-a despărțit total niciodată, chiar și după recăsătorirea acesteia, fata a continuat să-i scrie. Otilia, rămâne vie în conștiința cititorilor prin celebra afirmație: „Rostul femeii este să placă, în afară de asta nu poate fi fericită!”. Pentru G. Călinescu, Otilia este „eroina sa lirică”, „proiecția lui în afară”, „o imagine lunară și feminină”, „oglindea lui de argint”, așa cum însuși scriitorul afirmă.

În concluzie, analizând în oglindă viața și opera scriitorilor Urmuz și George Călinescu se observă cu claritate impactul major pe care imaginea parentală l-a avut asupra psihicului lor. În ciuda acesteia, destinul este diferit, fiind rezultatul propriilor alegeri, (liberul arbitru) una dintre cele mai mari dovezi de iubire oferite de Dumnezeu umanității: „... ți-am pus înainte viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege viața, ca să trăiești...”¹¹.

¹¹ Deuteronomul 30:19-20/ Ioan 14:6

BIBLIOGRAPHY:

1. Antonie, Florin, *Pași spre fericire*, Editura Carmel Print, Arad, 2024
2. Balotă, Nicolae, *Urmuz*, Ediția a III-a, Editura Cartea Românească Educațional, 2024
3. Bălu, Ion, *Viața lui G. Călinescu*, ed. a II-a, Editura Libra, București, 1994
4. Biblia – Traducerea Dumitru Cornilescu, revizuită ortografic, Editura Societatea Biblică din România, 2015
5. *Caietele avangardei Anul 12/Nr. 22/ 2024 Urmuz 140, 100*, Editura Muzeul Literaturii Române, revistă întemeiată la București, în mai 2013, de un grup de intelectuali în frunte cu prof. univ. dr. acad. Ion Pop
6. Călinescu, George, *Cartea nunții*, Editura Litera, București, 2019
7. Călinescu, George, *Enigma Otiliei*, Editura Herra, București, 2003
8. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, Editura Minerva, București, 1985
9. Jung, C.G., *În lumea arhetipurilor*, Editura „Jurnalul Literar”, București, 1994
10. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, Editura Cartea Românească, București, 2018
11. Micu, Dumitru, George Călinescu: între Apollo și Dionysos, Editura Minerva, București, 1979
12. Pană, Sașa, *Născut în '02*, Editura Pandora, București, 2021
13. *Schițe și nuvele... Aproape futuriste...*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ion Pop, cu un cuvânt de încheiere de Domenico Jacono, Editura Biblioteca Bucureștenilor, București, 2012
14. Urmuz, *Pagini bizare*, Editura Mondoro, București, 2013.